

Klanken uit de priesteraad (C)

Bijeenkomst 21 september 2022

Levende gemeenschappen en nieuwe kijk op een oud ambt.

Pleidooi voor een paradigmawissel in hoofd en hart. (Jan Dumon, lid priesteraad)

Jan Dumon vertrekt vanuit de vaststelling, die ook aan de basis lag van het Tweede Vaticaans Concilie, dat een geloofsgemeenschap zich zodanig kan nestelen in haar eigen heilige overtuigingen, tradities en gewoonten dat ze blind wordt voor wat er zich buiten haar eigen vertrouwde wereld afspeelt en haar radicaal in vraag stelt. Een kerkgemeenschap die niet in staat is de tekenen van de tijd te onderscheiden, dreigt vast te lopen in haar eigen theologisch denk- en referentiekader. Daarom is er, zoals ook paus Franciscus het stelt, nood aan een paradigmawissel. Een paradigma als referentiekader dat zin en inhoud geeft aan onze ervaringen van elke dag. Willen we een nieuwe invulling geven aan het priester-zijn, zijn enkele paradigmawissels essentieel. Wat zou dit o.a. kunnen betekenen?

1. Van een klerikale kerk naar een kerk van christenen.

De levende kerk, opgevat niet als hiërarchie maar als volk van God onderweg, is het uitgangspunt en de context waarbinnen over de zending van de priester kan nagedacht worden.

Leken worden in onze kerk nog steeds gezien als helpers van de priesters.

In Afrika en sommige streken van Latijns-Amerika leeft bij christenen het besef: wij zijn kerk, wij dragen de verantwoordelijkheid en zorgen ervoor dat de priester er zinvol zijn dienst kan bewijzen. Niet leken zijn de helpers van de priester, maar de priester is de helper van de leken.

In het nieuwe paradigma is de levende geloofsgemeenschap de plaats bij uitstek waar christenen geroepen, gevraagd, uitgedaagd worden om allerlei ambten in de gemeenschap op te nemen. Ook het ambt van priester. Het is de gemeenschap die christenen roept om zich als priester ten dienste te stellen. Een bisschop wordt gewijd voor een bepaalde gemeenschap, is dit ook niet denkbaar voor de priester? In plaats van een 'absolute' wijding, een wijding voor een bepaalde gemeenschap.

2. Van een socio-cultureel ingewortelde kerk als instituut naar een missionair georiënteerde kerk van vrijwilligers binnen een pluralistische samenleving.

Een missionaire kerkgemeenschap ontstaat vanuit mensen die geraakt zijn door wat er in hun omgeving misloopt, door schrijnend onrecht, door één of andere menselijke nood.

Kerk ontstaat wanneer deze mensen in contact komen met een christen, die uit vriendschap voor de goede zaak, tot gesprek komt, luistert, dialogeert, ... en op het passende moment vertelt van zijn geloof, van Jezus Christus en het evangelie. Beschikken wij over voldoende christenen die bereid zijn van hun geloof te getuigen? Kwestie van een paradigma?

Een groot probleem in onze Vlaamse kerk is de uiterst beperkte deelname van jongeren en hun bijna afwezigheid in onze lokale gemeenschappen. Wellicht is dit een algemene verantwoordelijkheid.

3. Tot slot wijst Jan Dumon op een aantal positieve consequenties.

* Verscheidenheid staat de eenheid niet in de weg!

Is het niet hoogtijd dat meer autonomie gegeven wordt aan de bisschoppenconferenties?

Een pluriforme en zeer snel veranderende samenleving heeft nood aan een kerk die op pluriforme manier inspeelt op telkens nieuwe situaties en noden.

* Binnen dit nieuw kerkmodel wordt de priester een 'tegenover': iemand die op basis van zijn wijding door-verwijst naar de persoon en de boodschap van Jezus Christus en de communio met de grote kerk.

* Een gelovig pragmatisme, zo kenmerkend voor de eerste kerkgemeenschappen, kan een tegengewicht vormen voor een overgeërfd dogmatisme, dat elke ideologiekritiek schuwt. Ook paus Franciscus pleit voor het principe dat de werkelijkheid voorrang krijgt op de idee.

* Het paradigma van de onveranderlijkheid heeft het denken binnen de kerk sterk getekend. Een Bijbelse benadering van de theologie, zoals ze zich op vandaag aandient, toont het relatieve van dit paradigma aan.

Marcel Cloet geeft als eerste een aantal reflecties op de inbreng van Jan Dumon. Er volgt een boeiende uitwisseling.

Bijeenkomst van 19 oktober 2022

Er werd aan mgr Koen Vanhoutte gevraagd te vertellen hoe men in Vlaams-Brabant met de problematiek van het priestertekort omgaat.

In zijn inleiding stelt hij dat het begrip priesterschaarste een relatief begrip is. We refereren meestal naar de hoogconjunctuur zoals we die kenden net voor het Tweede Vaticaans Concilie. Indien we zouden refereren naar andere periodes uit de kerkgeschiedenis of naar de kerk in andere continenten, zouden we tot andere inzichten komen. 'De grootste schaarste, zegt hij, is het tekort aan (jonge) christenen.'

Hij deelt zijn betoog op in vier stappen.

1. Ervaringen vanuit het veld (Vlaams-Brabant).

Mgr Vanhoutte stelt dat er in het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen relatief weinig beschikbare priesters zijn.

Verschillende parochies hebben zelf het initiatief genomen om te fusioneren en kiezen op zondag resoluut voor gebedsdiensten. Er is grote nood aan vorming: vorming van voorgangers en het aanmaken van liturgisch materiaal. Er is een (te?) groot vertrouwen in de draagkracht van leken-vrijwilligers. Er is een project dat het kader schetst waarbinnen buitenlandse pastores zinvol kunnen ingeschakeld worden (nieuwe evangelisatie). Men zet sterk in op samenwerken tussen alle betrokken pastores. Binnen de priesterraad stimuleert men reflectie en overleg.

2. Verandering van tijdperk: brede context (in de breedte).

Mgr Vanhoutte stelt dat een brede maatschappelijke evolutie mee aan de basis ligt van de nieuwe situatie van de kerk. We leven in een totaal nieuwe wereld die in bijna niets meer overeenkomt met de tijd van voor VC II en in weinig overeenkomt met klassieke (vnl. ethische) kerkelijke standpunten: implosie van het kerkinstituut, secularisatie, pluralisme, publieke neutraliteit, ... Er is geen nood aan nostalgie naar een voorgoed voorbij verleden. Er is ook geen nood aan een vlucht vooruit in een gedroomde toekomst. Er is nood aan geduld, vertrouwen, overleg en wijsheid.

3. Identiteit van de priester in kerk en samenleving (in de diepte).

De nieuwe situatie noopt ons tot na te denken over de eigenheid van de priester. In de loop van de geschiedenis zijn vele priester-gestalten gegroeid: pastoor, onderpastoor, priester-leraar, priester-arbeider, priester-manager, priester-bezieler, ... Uit deze veelheid probeert mgr Vanhoutte een vaste kern te distilleren niet zozeer op basis van sociologische elementen, maar op basis van een theologisch fundament.

* De priester zoekt op de eerste plaats christen te worden met de christenen. Christen met jou, priester voor jou.

* De priester is een tegenover die Jezus Christus present stelt in onze menselijke ervaringswereld, die ons herinnert aan Hem, die door zijn Geest leeft en werkt in elke gedoopte. De priester herinnert eraan dat de kerk niet zichzelf maakt, maar enkel kan bestaan als lichaam van Christus waarin de levende Christus werkzaam en aanwezig is. Priester wordt men niet uit zichzelf, maar door erkenning binnen de kerkgemeenschap én toerusting met Geestkracht (wijding).

* De priester herinnert de kerk en de christen eraan dat zij fundamenteel afhankelijk zijn: onze redding is een gave van God in Christus, geen eigen verdienste. Aldus heeft de kerk een bemiddelende taak voor elke christen.

* Als medewerker van de bisschop verwijst de priester naar de wijdere communio met de wereldkerk.

* De priester als spiritueel begeleider, veeleer dan vertegenwoordiger van een allesbepalende en allesoverheersende macht.

Mgr Vanhoutte pleit ervoor om de nieuwe situatie te blijven als een kans tot herijking en verdieping van het geloof. Verdiepen, verbinden en verruimen in een geest van dienstbaarheid.

4. Aandacht en zorg voor de priester in de tussentijd: kwetsbaarheid van priesters.

Tot slot pleit mgr Vanhoutte voor aandacht en zorg voor de priesters van vandaag die meer dan ooit hun kwetsbaarheid ervaren: eigen geloofscrisis, vreemdeling in een gesecculariseerde samenleving, schuldgevoel, vereenzaming, tanend geloofsenthouziasme, misbruikscrisis, palliatieve service, verlieservaringen, ... Belang van beluisterd worden, ontmoeting, permanente vorming, ...

Tot slot van de bijeenkomst geeft Piet Vandevoorde, bisschoppelijk gedelegeerde voor caritas, een verslag van de twee gesprekken met 'critical-friends' (middenveld-organisaties, politici, journalisten, ...) in het kader van het synodaal proces. De vraag was: Welke zijn de kansen en uitdagingen die ons kunnen helpen om kerk te zijn?

Een aantal suggesties.

Laat uw stem horen in maatschappelijke debatten.

In een wereld vol polarisatie zou de kerk een verbindende rol kunnen spelen.

Leer luisteren i.p.v. met pasklare antwoorden te komen.

Zie diversiteit als rijkdom.

Spreek een begrijpelijke taal.

Geef vertrouwen aan wie zoekende zijn.

De gesprekken werden als zinvol ervaren en worden verdergezet.

De priesterraad wordt gehoord in het onttrekken aan de eredienst van een aantal kerkgebouwen en het opheffen van de betreffende parochies.